

LPO.410.018.01.2018
P/18/110

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/110 - Przeciwdziałanie występowaniu oraz zwalczanie skutków zachorowań drobiu hodowlanego na grypę ptaków.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Zbigniew Truszkowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/101/2018 z dnia 4 czerwca 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Poznaniu; ul. Grunwaldzka 250, 60 - 166 Poznań (dalej: WIW)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Andrzej Żarnecki, Wielkopolski Wojewódzki Lekarz Weterynarii ¹ (dalej także: Wojewódzki Lekarz albo WWLW) (dowód: akta kontroli str. 5-14)

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Wielkopolskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii w zbadanym zakresie.

W okresie lat 2016-2018 (do 30 czerwca)³ Wojewódzki Lekarz prawidłowo i skutecznie realizował obowiązki polegające na analizowaniu i monitorowaniu zagrożeń związanych z grypą ptaków oraz przeciwdziałaniu występowania zachorowań drobiu hodowlanego na tę chorobę, a następnie aktywnie współdziałał i odpowiednio reagował przy usuwaniu skutków epizootii ptasiej grypy, która miała miejsce na terenie województwa wielkopolskiego w 2017 r.

Wojewódzki Lekarz prawidłowo zdefiniował problemy występujące w toku usuwania następstw zachorowań na grypę ptaków, a poprzez podejmowane działania przyczynił się do usprawnienia współpracy podmiotów, instytucji i służb zaangażowanych w zwalczanie skutków zachorowań drobiu hodowlanego na wysoce zjadliwą grypę ptaków oraz do ograniczenia zasięgu skutków tej choroby w województwie wielkopolskim.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

¹ Od 23 lutego 2016 r. Wcześniej, od 2 listopada 2009 r. kierownikiem jednostki był Lesław Szabłoński

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Dalej także: okres objęty kontrolą.

Prawidłowość i skuteczność podejmowanych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania występowaniu zachorowań drobiu hodowlanego na grypę ptaków i jej zwalczania

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie lat 2016 - 2018 (do 30 czerwca) na terenie województwa wielkopolskiego wyznaczono 14 pierwotnych ognisk wysoce zjadliwej grypy ptaków HPAI, podtypu H5N8 (dalej: ptasia grypa albo HPAI). Ogniska te wystąpiły od 17 stycznia do 9 marca 2017 r. w 13 miejscowościach⁴, a wygaszały od 23 lutego do 19 kwietnia 2017 r. Znajdowały się one na terenie miejscowości:

- Bierzów; ognisko choroby wyznaczono 17 stycznia 2017 r., wygaszono 21 lutego 2017 r.,
- Paproć; ognisko choroby wyznaczono 27 stycznia 2017 r., wygaszono 7 marca 2017 r.,
- Kaliszkowice Kaliskie; ognisko choroby wyznaczono 2 lutego 2017 r., wygaszono 23 marca 2017 r.,
- Bolesławiec; ognisko choroby wyznaczono 3 lutego 2017 r., wygaszono 28 marca 2017 r.,
- Chlewo; ognisko choroby wyznaczono 4 lutego 2017 r., wygaszono 23 marca 2017 r.,
- Witobel ul. Łódzka; ognisko choroby wyznaczono 9 lutego 2017 r., wygaszono 28 marca 2017 r.,
- Witobel ul. Będlewska; ognisko choroby wyznaczono 13 lutego 2017 r., wygaszono 28 marca 2017 r.,
- Pawłów; ognisko choroby wyznaczono 20 lutego 2017 r., wygaszono 12 kwietnia 2017 r.,
- Kąty Śląskie; ognisko choroby wyznaczono 20 lutego 2017 r., wygaszono 12 kwietnia 2017 r.,
- Kotłów; ognisko choroby wyznaczono 22 lutego 2017 r., wygaszono 13 kwietnia 2017 r.,
- Kuźnica Kącka; ognisko choroby wyznaczono 23 lutego 2017 r., wygaszono 12 kwietnia 2017 r.,
- Biskupice Zabaryczne; ognisko choroby wyznaczono 1 marca 2017 r., wygaszono 13 kwietnia 2017 r.,
- Kotłów 2; ognisko choroby wyznaczono 7 marca 2017 r., wygaszono 13 kwietnia 2017 r.,
- Namysłaki; ognisko choroby wyznaczono 9 marca 2017 r., wygaszono 19 kwietnia 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 35)

WIW gromadził, przechowywał, analizował i przetwarzał dane dotyczące występowania ptasiej grypy na terenie województwa. Zbiory zawierające m.in.: powiadomienia powiatowych lekarzy weterynarii (dalej: PLW) o podejrzeniu wystąpienia ogniska grypy ptaków, dobowe raporty epizootyczne, sprawozdania z badań, raporty ADNS⁵ o wyznaczeniu pierwotnego ogniska ptasiej grypy i jego wygaszeniu, projekty rozporządzeń Wojewody Wielkopolskiego (dalej: Wojewoda) w sprawie zwalczania ptasiej grypy i kopie jego rozporządzeń w tej sprawie, pisma WWLW o zmiany w ww. rozporządzeniach lub prośby o ich uchylenie oraz

⁴ Czternaście ognisk, według kolejności ich wyznaczenia.

⁵ Animal Disease Notification System. System ten służy do zgłaszania przypadków chorób zakaźnych zwierząt, wymienionych w dyrektywie Rady 82/894/EWG z 21 grudnia 1982 r., dotyczącej obowiązku notyfikacji chorób zwierząt we Wspólnocie.

statystyczne zestawienia, znajdowały się w aktach Zespołu ds. zdrowia i ochrony zwierząt WIW (dalej: Zespół).

(dowód: akta kontroli str. 36-332)

1.2. Wojewódzki Lekarz egzekwował od podległych mu PLW przekazywanie informacji o chorobach zakaźnych zwierząt, w tym o ogniskach ptasiej grypy. Zespół zwracał się do powiatowych inspektoratów weterynarii (dalej: PIW) z informacją o konieczności terminowego przesyłania sprawozdań albo upominał te PIW, które sprawozdań nie przekazały. Łącznie w badanym okresie stwierdzono wystąpienie 125 przypadków przekazywania przez PIW sprawozdań po wyznaczonym terminie. Opóźnienia te nie przekraczały dwóch dni roboczych i nie miały wpływu na terminowe przekazywanie tych sprawozdań do Głównego Inspektoratu Weterynarii (dalej: GIW). WWLW w związku z wystąpieniem ptasiej grypy przysyłał pisma do PLW, w których podkreślał konieczność: podejmowania skutecznych działań na fermach, na których wystąpiły ogniska ptasiej grypy, stosowania zasad bioasekuracji i organizacji pracy na terenach objętych ograniczeniami w związku z wystąpieniem HPAI (obszary zapowietrzane i zagrożone), współpracy z Policją i Inspekcją Transportu Drogowego. Przypominał też o zasadach postępowania ze zwierzętami znajdującymi się obszarach objętych ograniczeniami. Ponadto w dniach: 4 i 19 stycznia, 9 lutego, 21 marca i 4 kwietnia 2017 r. Wojewódzki Lekarz przeprowadził narady z PLW z terenu województwa wielkopolskiego, na których omawiano sprawy dotyczące zwalczania ognisk ptasiej grypy, zasad bioasekuracji oraz współpracy z Policją i innymi wyspecjalizowanymi służbami.

(dowód: akta kontroli str. 333-361)

1.3. Stosownie do wymogów art. 51 ust. 6 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁶ (dalej: uozz), WWLW przekazywał Głównemu Lekarzowi Weterynarii (dalej: GLW) informacje o powzięciu podejrzenia lub o stwierdzeniu choroby zakaźnej zwierząt podlegającej: obowiązkowi zwalczania lub notyfikacji w Unii Europejskiej oraz informacje o wygaszaniu ognisk choroby, niezwłocznie po uzyskaniu tych informacji od PLW, nie później niż w ciągu 12 godzin od wejścia w ich posiadanie. Ponadto WIW sporządzał i przekazywał do GLW:

- raporty o wdrażaniu środków dotyczących zabezpieczenia epizootycznego (codziennie ze wszystkich powiatów od 17 grudnia 2016 r. do 11 marca 2017 r.),
- raporty dobowe z działań podejmowanych, w związku z wystąpieniem wysoce zjadliwej grypy ptaków,
- miesięczne sprawozdania o chorobach zakaźnych zwierząt (RRW-7),
- miesięczne informacje WWLW do GLW o stwierdzeniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania.

(dowód: akta kontroli str. 64-324)

Wykonując polecenie GLW⁷ przeprowadzenia czynności kontrolnych nad nadzorem, prowadzonym przez PLW w celu wykonania przepisów rozporządzenia Ministra

⁶ Dz.U. z 2017 r. poz.1855, ze zm.

⁷ Pismo GLW z dnia 15 lutego 2017 r.; znak: GIWz-403-187/2017.

Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁸ przez podmioty zajmujące się utrzymywaniem drobiu lub innych ptaków, Wojewódzki Lekarz zrealizował po trzy kontrole w gospodarstwach znajdujących się na terenie działania PIW: w Ostrzeszowie, Poznaniu, Nowym Tomyślu i Obornikach. W dwóch gospodarstwach na terenie właściwości PIW w Obornikach ocena WWLW była niezgodna z oceną dokonaną przez PLW. Pozytywnie oceniono wykonywanie nadzoru przez PLW w Ostrzeszowie i Nowym Tomyślu. Negatywną ocenę w zakresie wykonywania ww. nadzoru otrzymał PLW w Poznaniu⁹ i Obornikach¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 396-422)

1.4. Zgodnie z art. 54 ust. 1 uozz, Wojewódzki Lekarz, w zakresie swojej właściwości, zobowiązany został do przygotowania i aktualizacji planów gotowości zwalczania grypy ptaków. Plan gotowości dla województwa wielkopolskiego pochodził z 2003 r. Jego pierwsza aktualizacja miała miejsce w 2005 r.; ostatnie aktualizacje ww. planu nastąpiły w 2015 i 2017 r., dotyczyły danych do kontaktu osób funkcyjnych oraz zmian w przepisach prawa. Przekazany w dniu 11 stycznia 2017 r. do GLW zaktualizowany plan, do dnia zakończenia kontroli NIK nie został przez niego zatwierdzony. Wojewódzki Inspektor Weterynaryjny ds. zdrowia i ochrony zwierząt (dalej: Wojewódzki Inspektor) kierujący Zespołem wyjaśnił, że nie zna powodów niezatwierdzenia ww. aktualizacji planu. Na polecenie Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (dalej: WUW), Wojewódzki Inspektor, w oparciu o Zarządzenie nr 16 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 kwietnia 2017 r.¹¹, opracował Moduł zadaniowy „Zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt o istotnym znaczeniu dla gospodarki kraju”. Głównym celem tego zadania było opracowanie przedsięwzięć, które sprawnie i skutecznie ograniczą rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych zwierząt o istotnym znaczeniu dla gospodarki kraju, w celu zmniejszenia strat gospodarczych, które mogą wystąpić w sektorze rolnictwa na skutek tych chorób. W module, uzgodnionym z podmiotami współpracującymi, wskazano także działania w sytuacji wystąpienia grypy ptaków w województwie wielkopolskim. Przygotowanie tego dokumentu nadzorował WUW.

(dowód: akta kontroli str. 302-304, 308-572, 575-576, 579-586)

1.5. Plan gotowości zwalczania wysoce zjadliwej grypy ptaków zawierał niezbędne informacje, o których mowa w art. 54 ust. 2 uozz. Zgodnie z art. 54 ust. 2 pkt 4 i ust. 6 tej ustawy, plan gotowości określał m.in. strukturę i organizację zespołów kryzysowych WLW, w skład których wchodzić powinni: pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz przedstawiciele organów administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów, których udział jest niezbędny w zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną i techniczną tych zespołów, zgodnie z art. 54 ust. 8 ww. ustawy, zapewniał WWLW. W planie określono sposoby i źródła finansowania zwalczania choroby, w tym: sposoby pokrywania nieprzewidzianych wydatków, dodatkowe źródła finansowania w przypadku wystąpienia klęski żywiołowej, sposoby finansowania na szczeblu województwa zwalczania jednego albo więcej niż jednego ogniska HPAI. W planie

⁸ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie zarządzenia środków związanych z wystąpieniem wysoce zjadliwej grypy ptaków (Dz. U. poz. 2091 – uchylone z dniem 6 kwietnia 2017 r.), dalej: rozporządzenie w sprawie grypy ptaków.

⁹ Sprawozdanie z kontroli z dnia 28 marca 2017 r.; ChZ.1611.4.2017. PLW w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości przy prowadzeniu działalności nie podjął postępowania dot. kar administracyjnych zgodnie z treścią art. 85aa ust. 2 uozz.

¹⁰ Sprawozdanie z kontroli z dnia 28 marca 2017 r.; ChZ.1611.5.2017. PLW nie podejmował działań określonych w art. 85a ust. 2 pkt 5 uozz.

¹¹ W sprawie wytycznych do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego (Dz. Urz. Min. SWiA. poz.17).

gotowości ujęto też zasady planowania funduszy na zwalczanie choroby oraz sposoby zapłaty odszkodowań. Plan zawierał ponadto opis struktury i organizacji zespołów reagowania kryzysowego. W okresie lat 2016-2018 Wojewódzki Lekarz dwukrotnie powołał Wojewódzki Zespół Kryzysowy przy WWLW¹² (dalej: Zespół kryzysowy). Zadania przypisane WWLW w Planie gotowości zostały zrealizowane, gdyż w przeciągu dwóch miesięcy 2017 r. na terenie województwa wielkopolskiego, pomimo znaczącej skali zakażeń (14 ognisk w czterech powiatach), skutecznie zwalczono gripę ptaków. Nedopuszczono przy tym do jej dalszego rozprzestrzeniania się i powstawania nowych ognisk choroby na innych terenach.

(dowód: akta kontroli str. 308-572)

1.6. W badanym okresie WIW realizował założenia programów wprowadzonych rozporządzeniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹³, mających na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi gripę ptaków. W ramach realizacji ww. programów w województwie wielkopolskim zostały pobrane próbki od następujących gatunków i kategorii produkcyjnych drobiu: kury nioski, kury nioski chowane na wolnym wybiegu, kury reprodukcyjne, kaczki reprodukcyjne, gęsi reprodukcyjne, indyki rzeźne, kaczki rzeźne, gęsi rzeźne, ptactwo łowne utrzymywane w warunkach fermowych, ptaki bezgrzebieniowe (strusie). Wybór powiatów oraz liczby gospodarstw utrzymujących wyznaczone gatunki drobiu oparto na analizie epizootycznej oraz wielkości produkcji drobiarskiej w danym powiecie. WWLW w każdym roku badanego okresu opracowywał i przekazywał do realizacji PWL harmonogramy pobierania od drobiu ww. próbek do badań w kierunku grypy ptaków¹⁴. W badanym okresie łączna liczba gospodarstw, w których pobrano próby, liczba próbek na gospodarstwo i badań dla poszczególnych gatunków drobiu była zgodna z przyjętymi założeniami. W latach 2016 i 2017 pobrano odpowiednio: 2.085 i 1.655 próbek, wykonując na nich 4.170 i 3.310 badań. Wojewódzki Lekarz zbierał i analizował dane dotyczące realizacji programu i – co do zasady – w wyznaczonym terminie przekazywał sprawozdania do GLW¹⁵. W Wielkopolsce nie pobierano próbek od indyków reprodukcyjnych z powodu braku ferm hodowlanych tego gatunku drobiu. WWLW koordynował program wykrycia występowania zakażeń wirusami wywołującymi gripę ptaków u dzikiego ptactwa. Nadzór bierny, oparty na analizie ryzyka wdrażano poprzez prowadzenie badań laboratoryjnych, na konającym dzikim ptactwie oraz padłych ptakach. Programem w szczególności objęto dzikie ptactwo, zwłaszcza migrujące dzikie ptactwo wodne, które znajdowało się w strefie podwyższonego ryzyka zakażenia i przeniesienia wirusa HPAI.

(dowód: akta kontroli str. 604-665)

1.7. Od 2017 r. Wojewódzki Lekarz prowadził ewidencję elektroniczną wyników badań w ramach programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wywołujących gripę ptaków. Raz w tygodniu analizowano w Zespole terminy pobierania próbek w poszczególnych powiatach. WWLW wyjaśnił, że w sytuacjach, gdy terminy poboru próbek ulegały zmianie, PWL informowali go o tym, telefonicznie lub za pomocą e-maili.

(dowód: akta kontroli str. 662-664)

1.8. Wojewódzki Lekarz informował telefonicznie właściwych rzeczowo PLW, Wojewodę i GLW o stwierdzeniu w badanym okresie, 14 przypadków dodatniego wyniku badań w kierunku ptasiej grypy, wśród ptaków hodowlanych i siedmiu przypadków wśród dzikiego ptactwa. Informację o ww. zdarzeniach przekazywano do GLW także w formie raportu o stwierdzeniu wystąpienia ogniska ptasiej grypy (ADNS). Niezwłocznie po otrzymaniu wyniku badań WWLW sporządzał i przekazywał Wojewodzie projekt rozporządzenia w sprawie zwalczania HPAI. Z chwilą opublikowania tego rozporządzenia WIW przekazywał

¹² Zarządzenie Nr 37/2016 z dnia 23 grudnia 2016 r. w sprawie powołania Wojewódzkiego Zespołu Kryzysowego przy WWLW i Zarządzenie Nr 3/2017 z dnia 20 stycznia 2017 r. o tej samej nazwie.

¹³ Rozporządzenia MRiRW z 4 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi gripę ptaków na lata 2017-2019 (Dz. U. poz. 105) oraz z 28 lutego 2014 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania wścieklizny oraz programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi gripę ptaków. (Dz. U. poz. 297 – wygasło z dniem 31 grudnia 2016 r.)

¹⁴ E-maile z dnia: 7 stycznia 2016 r., 15 maja 2017 r. i 31 stycznia 2018 r.

¹⁵ Wysyłano kolejno: 18 lipca 2016 r. - termin do 29 lipca 2016 r., 31 lipca 2017 r. - termin do 29 lipca 2017 r., 10 lutego 2017 r. - termin do 17 lutego 2017 r. i 1 marca 2018 r. - termin do 5 marca 2018 r.

je elektronicznie do podległych PLW oraz zamieszczał je na swojej stronie internetowej¹⁶ w dziale dotyczącym ptasiej grypy. W dobowym raporcie epizootycznym PLW umieszczał dane o stanie i zaawansowaniu prac w ognisku, zawierające informacje o: likwidacji ptaków, transporcie zabitych ptaków do zakładu utylizacyjnego, wykonaniu wstępnego czyszczenia i dezynfekcji pomieszczeń i sprzętu w ognisku choroby, przeprowadzeniu perlustracji w obszarach zapowietrzonym i zagrożonym, szacowaniu kosztów związanych z likwidacją ogniska, wygaszeniu ogniska. Raport przekazywano drogą elektroniczną do GLW¹⁷.

(dowód: akta kontroli str. 65-380, 575-576)

1.9. W okresie lat 2016-2018 (do 30 czerwca) dla obszaru właściwości WIW, GLW nie opracował programu bioasekuracji, o którym mowa w art. 57e uoizz. Wojewódzki Lekarz wyjaśnił, że w województwie wielkopolskim podejmowano działania zmierzające do zwiększenia bioasekuracji w hodowlach drobiu. WWLW występował do PLW o przekazanie informacji na temat przeprowadzonych kontroli gospodarstw utrzymujących drób, w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji określonych w rozporządzeniu w sprawie grypy ptaków. Informacje te wykorzystano na telekonferencjach zorganizowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w dniach 2 i 14 lutego 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 684-687)

Na polecenie GLW¹⁸, Wojewódzki Lekarz przekazywał do niego raporty z ilości przeprowadzonych kontroli bioasekuracji oraz nałożonych sankcji na producentów drobiu. Wynikało z nich, że w badanym okresie na terenie województwa wielkopolskiego, PLW wykonali 5.562 kontroli w zakresie bioasekuracji, sprawdzając 5.051 gospodarstw. W ich wyniku stwierdzono 1.756 naruszeń¹⁹; 34 sprawy skierowano do organów ścigania. Naruszenia najczęściej dotyczyły nieprzestrzegania:

- nakazu wykładania mat dezynfekcyjnych przed wejściami i wyjściami z budynków inwentarskich, w których był utrzymywany drób, a w przypadku braku niecek dezynfekcyjnych - przed wjazdami i wyjazdami z gospodarstwa, w którym utrzymywano drób, oraz stałego utrzymywania wyłożonych mat lub niecek dezynfekcyjnych w stanie zapewniającym skuteczne działanie środka dezynfekcyjnego,
- nakazu odosobnienia drobiu lub innych ptaków w gospodarstwie w szczególności w zamkniętych obiektach budowlanych lub innych miejscach, w sposób uniemożliwiający kontakt z drobiem lub innymi ptakami utrzymywanymi w innych gospodarstwach oraz ograniczający ich kontakt z dzikimi ptakami,
- nakazu niezwłocznego usuwania zwłok drobiu lub innych ptaków.

(dowód: akta kontroli str. 688-767)

Wojewódzki Lekarz przekazywał PLW materiały informacyjne, dotyczące wysoce zjadliwej grypy ptaków i zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących drób, w celu ich rozpowszechniania wśród hodowców drobiu. Ponadto przekazywał im też wszelkie zalecenia GIW dotyczące: sposobu postępowania z drobiem na terenach zapowietrzonych i zagrożonych, obowiązku prowadzenia działań informacyjnych wśród hodowców drobiu, zamieszczania materiałów o zagrożeniu HPAI oraz jej zapobieganiu na stronach internetowych PIW.

Zasady bioasekuracji na fermach drobiu były przedmiotem narad, telekonferencji i spotkań organizowanych przez WIW z PLW, przedstawicielami samorządów, policji, straży pożarnej, inspekcji transportu drogowego i hodowców drobiu²⁰. WWLW przekazał KW Policji w Poznaniu odzież ochronną, taśmy samoprzylepne oraz środek dezynfekcyjny, do

¹⁶ Strona www.wiw.poznan.pl; w dziale dotyczącym ptasiej grypy.

¹⁷ Na specjalnie utworzony w tym celu adres: zzakai@wetgiw.gov.pl.

¹⁸ Pismo GLW z 10 stycznia 2018 nr GIWz-403-47/2017.

¹⁹ O których mowa w ustawie z dnia 23 września 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. poz. 1605)

²⁰ Spotkania odbyły się w dniach: 10 listopada i 30 grudnia 2016 r. oraz 5 i 19 stycznia, 14 i 16 lutego, 2 i 23 marca i 4 kwietnia 2017 r.

wykorzystania przez funkcjonariuszy Policji w ramach działań związanych z ptasią gripą. Na stronie internetowej WIW zamieszczano komunikaty związane z wystąpieniem ptasiej grypy oraz materiały informacyjne dla hodowców o przestrzeganiu zasad bioasekuracji.

(dowód: akta kontroli str. 768-829)

1.10. W województwie wielkopolskim wydatki na walkę z ptasią gripę poniesiono jedynie w 2017 r. Wyniosły one 33.980.075,47 zł, z czego: 21.357.209,44 zł wydatkowano w PIW w Poznaniu, 8.700.694,27 zł w PIW w Ostrowie Wielkopolskim, 2.249.906,06 zł w PIW w Ostrzeszowie, 418.201,91 zł w PIW w Nowym Tomyślu i 32 688,83 zł w PIW w Kościanie. W strukturze wydatków największy udział miały kolejno: odszkodowania (25.504.014,40 zł), ubój albo zabicie drobiu (3.198.346,65 zł), utylizacja (2.760.773,12 zł), czyszczenie i dezynfekcja (775.973,05 zł), badania laboratoryjne (265.304,55 zł), wynagrodzenia dla lekarzy-perlustratorów (249.972,46 zł) i wynagrodzenia dla rzeczoznawców (4 316,28 zł). Na zakup środków dezynfekcyjnych, odzieży ochronnej, materiałów do pobierania prób, znaków drogowych i usług związanych z oznakowaniem dróg i utrzymaniem mat dezynfekcyjnych oraz usług załadunku i transportu zwierząt do zakładów utylizacyjnych, wydatkowano 1.221.374,96 zł. Wydatki PLW w Kościanie w łącznej kwocie 32.688,83 zł, pomimo niewystąpienia na jego terenie ogniska HPAI, zakwalifikowano jako wydatki na walkę z ptasią gripą, ponieważ na terenie powiatu kościańskiego wyznaczono obszar zapowietrzony i zagrożony, który spowodował konieczność podjęcia przez PWL w Kościanie środków zaradczych i prewencyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 830-874)

1.11. Informacje dotyczące wysokości odszkodowań z tytułu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, przyznawanych ich właścicielom, były znane WWLW. Dysponował on danymi zawartymi w sprawozdaniach RB-28 z wydatków budżetowych, które sporządzały PIW w każdym miesiącu. W informacjach tych podawano ogólne kwoty wydatków, w poszczególnych paragrafach wydatków dotyczących odszkodowań, na wszystkie choroby wraz z kwotami zobowiązań. Wojewódzki Lekarz wyjaśnił, że obowiązujące w tym zakresie przepisy na żadnym etapie przyznawania ww. odszkodowań nie przewidywały jego udziału w toczących się postępowaniach. Dodał, że istniejący stan prawny nie pozwalał mu kwestionować wysokości wypłaconych odszkodowań nawet w przypadku wystąpienia dysproporcji w wypłatach poszczególnym hodowcom drobiu.

(dowód: akta kontroli str. 833-836)

1.12. WWLW, po otrzymaniu zapotrzebowania na środki PLW, bezzwłocznie zwracał się do Wojewody o przekazanie stosownych środków na usuwanie skutków epizootii grypy ptaków (dwukrotnie tego samego dnia, trzykrotnie następnego dnia i trzykrotnie przed upływem jednego tygodnia), i bez zbędnej zwłoki przekazywał te środki do PIW²¹.

(dowód: akta kontroli str. 838, 840)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

WWLW podejmował prawidłowe i skuteczne działania zmierzające do przeciwdziałania występowaniu zachorowań drobiu hodowanego na gripę ptaków. Zbierał, analizował i przetwarzał dane dotyczące jej występowania, przekazując GLW oraz Wojewodzie rzetelne informacje o stwierdzonych przypadkach tej choroby. Sprawnie nadzorował PLW w zakresie wykonywania przez nich programów mających na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi gripę ptaków, a także aktywnie współuczestniczył w usuwaniu skutków HPAI, która miała miejsce na terenie województwa wielkopolskiego w 2017 r.

²¹ W terminie określonym we wnioskach PLW o przełanie środków ma rachunek bankowy.

Skuteczność współpracy w zakresie przeciwdziałania występowaniu oraz zwalczania skutków zachorowań drobiu hodowlanego na grypę ptaków, a także prawidłowość nadzorowania wykonywania nakazów wojewody

Opis stanu faktycznego

2.1. Wojewódzki Lekarz podejmował współpracę z WUW w celu przygotowania projektów rozporządzeń Wojewody w przypadku wystąpienia w województwie wielkopolskim grypy ptaków. Wojewoda, na wniosek WWLW, wydawał rozporządzenia w sprawie utworzenia obszarów wokół ognisk HPAI, na których wprowadzano nakazy i zakazy, celem przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się grypy ptaków. Po ustaniu zagrożenia rozporządzenia te na wniosek WWLW były sukcesywnie uchylane. Prowadzono wzajemną wymianę informacji. Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego WUW przekazywał do WIW raporty sytuacyjne tworzone m.in. na podstawie informacji z powiatowych centrów zarządzania kryzysowego. WIW przekazywał informacje do WUW o występowaniu kolejnych ognisk HPAI

. (dowód: akta kontroli str. 876-894)

Wojewódzki Lekarz uczestniczył w spotkaniach Zespołu kryzysowego dotyczących grypy ptaków²², poświęconych zwalczania ptasiej grypy, na których omawiano sytuację epizootyczną w kraju, bieżące działania podejmowane w ogniskach HPAI oraz zasady bioasekuracji. W spotkaniach tych brali udział przedstawiciele: inspekcji weterynaryjnej, policji, straży pożarnej, inspekcji transportu drogowego, inspekcji sanitarnej oraz samorządów. Na posiedzeniu ww. Zespołu w dniu 19 maja 2017 r., WWLW przedstawił Wojewodzie podsumowanie działań podejmowanych przez WIW w trakcie zwalczania HPAI.

Dnia 9 lutego 2017 r. Wojewódzki Lekarz podpisał porozumienie z Wielkopolskim Wojewódzkim Inspektorem Transportu Drogowego (dalej: WWITD) o współpracy w zakresie sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt²³. WWLW organizował spotkania z przedstawicielami WWITD w celu omówienia działań zapobiegających chorobom zakaźnym zwierząt.

W dniu 21 lutego 2017 r. Wojewódzki Lekarz zorganizował spotkanie z przedstawicielami KWP Policji w Poznaniu w sprawie działań zapobiegawczych przed grypą ptaków. GLW za pośrednictwem WWLW polecił PLW nawiązywanie współpracy z policją m.in. przy przeprowadzaniu dochodzeń epizootycznych.

(dowód: akta kontroli str. 891-910)

2.2. Wojewódzki Lekarz w podsumowaniu działań podejmowanych w celu zwalczania grypy ptaków, wyjaśnił, że Inspekcja Weterynaryjna nie była w stanie samodzielnie i skutecznie zwalczać choroby. Podkreślił, że aby osiągnąć skuteczność i efektywność w działaniu niezbędna jest ścisła współpraca z innymi służbami oraz samorządem. Współpraca ta powinna być wyraźnie określona poprzez szczegółowy podział obowiązków w porozumieniach zawieranych z innymi służbami. W jego ocenie, pomimo istniejących problemów technicznych, organizacyjnych i kadrowych, na skutek działań podejmowanych przez Inspekcję Weterynaryjną, likwidacja poszczególnych ognisk HPAI na terenie województwa wielkopolskiego była szybka i skuteczna.

²² W dniach: 2 grudnia 2016 r., 9 i 12 stycznia 19 i 26 października 2017 r. oraz 26 lutego 2018 r.

²³ Uchylające Porozumienie z dnia 31 sierpnia 2004 r. pomiędzy WWLW a WWITD.

Na podstawie analizy wniosków sformułowanych przez PLW, na terenie których wystąpiła epizootia²⁴, WWLW wyjaśnił, że jednym z większych problemów była bardzo duża liczba nadgodzin wypracowanych przez pracowników PLW w trakcie zwalczania grypy ptaków, które należało im zrekompensować w formie przyznania czasu wolnego od pracy, w innym terminie. Poważnym problemem była odmowa Komendanta PSP w Nowym Tomyszu udziału jego podwładnych przy likwidacji ogniska choroby, pomimo istniejącego porozumienia w tej sprawie²⁵. PLW wskazywali także na zwłokę w przekazywaniu środków finansowych na odszkodowania dla właścicieli drobiu oraz wypłatę należności wobec firm świadczących usługi na rzecz likwidacji ognisk (gazowanie zwierząt, utylizacja, dezynfekcja). PLW w Poznaniu podkreślił problemy związane z wykonaniem i utrzymaniem mat dezynfekcyjnych oraz ich właściwym oznakowaniem na drogach. Na posiedzeniu Zespołu kryzysowego w dniu 22 maja 2017 r. podsumowującego działania podejmowane w trakcie zwalczania HPAI, WWLW przedstawił Wojewodzie ww. problemy.

(dowód: akta kontroli str. 686-687, 911-998)

2.3. Wojewódzki Lekarz nie nadzorował wykonywania zaleceń Wojewody albo wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego, kierowanych do PLW, ponieważ takie okoliczności nie wystąpiły. WWLW wyjaśnił ponadto, że Wojewoda nie był organem uprawnionym do wydawania poleceń PLW.

(dowód: akta kontroli str. 687)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

WWLW aktywnie i skutecznie współdziałał z PWL oraz Policją, PSP i innymi służbami zaangażowanymi w walkę z grypą ptaków przy usuwaniu skutków tej epizootii, oraz analizował działania podejmowane podczas zapobiegania i zwalczania HPAI, przekazując wyniki tych analiz Wojewodzie. Wykonane działania przyczyniły się do ograniczenia zasięgu skutków wysoce zjadliwej grypy ptaków w województwie wielkopolskim.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Z uwagi na niestwierdzenie nieprawidłowości w zakresie skontrolowanej działalności WIW, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków i nie oczekuje odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁶, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

²⁴ Pismo WWLW, nr ChZ.913.11.66.2017 z 25 kwietnia 2017 r. do PLW.

²⁵ Obawy uczestników likwidacji ognisk przed możliwością zarażenia się wirusem grypy ptaków, pomimo wielokrotnych zapewnień służb weterynaryjnych, że wirus ten nie zagraża zdrowiu ludzi.

²⁶ Dz. U. z 2017 poz. 524, ze zm.

Poznań, dnia 11 lipca 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Zbigniew Truszkowski
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Tomasz Nowiński
wicedyrektor